

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

OPETUSMINISTERIÖ
Kirsi Kangaspunta
PI 25

00023 VALTIONEUVOSTO

KOULUTUS JA TUTKIMUS VUOSINA 2003- 2008 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Pydytynä lausuntonaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämssuunnitelmasta vuosiksi 2003-2008 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry toteaa seuraavaa. Tämän lausunnon lisäksi eräät SAK:n jäsenliitot tulevat lausumaan erikseen. Koulutuksen alakohtaista mitoitusta koskevilta osin viittaamme näihin lausuntoihin, koska tässä lausunnossa ei puututa mitoitukseen muutoin kuin yleisellä tasolla.

Yleistä

SAK esitti kannanotossaan 11.12.2002 lähtökohtansa kehittämssuunnitelmalle. Asiakirjan edellytettiin ottavan kantaa tärkeisiin, poliittista linjausta vaativiin hallinnonalat ylittäviin kysymyksiin, joista lausunnossa todettiin

- kattavan ja tehokkaan kolmikantaisen koulutuksen ennakoitijärjestelmän luomisen;
- opetustoimen aluehallinnon kehittämisen;
- aikuiskoulutuspolitiikan yhtenäistämisen ja rahoituksen kehittämisen.

Merkittä vimpänä koulutuspoliittisena uudistuksena SAK esitti toisen asteen koulutuksen yhteistyön todellista syventämistä siten, että opiskelijoiden valinnan mahdollisuudet toteutuvat myös käytännössä.

Käsiteltävänä olevassa suunnitelmaluonnoksessa on varsin vaatimattomasti puututtu kysymyksiin, jotka ylittävät opetushallinnon rajat. Niin ikään toisen asteen kehittämisessä on pitäydytty nykyisen yhteistoiminnan tehostamisessa. SAK ei pidä tätä tavoitteen asettelua riittäväenä.

Kehittämssuunnitelman yksi keskeisin tavoite on koulutuksen tehokkuuden lisääminen nopeuttamalla koulutuksen läpäisyä. Tähän liittyy päällekkäiskoulutuksen vähentäminen, opintojen hyväksi lukemisen tehostaminen, opetuksen henkilökohtaistaminen ja turhien väli vuosien vähentäminen. Monet näistä tavoitteista ovat samansuuntaisia SAK:nkin kannattamien työllisyysasteen nostoon tähtäävien tavoitteiden kanssa.

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

Keskeinen painopiste on myös aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantaminen, jota SAK pitää erittäin perusteltuna ja myönteisenä painotuksena. Työelämän osaamisvaatimukset muuttuvat ja kasvavat kaiken aikaa ja asettavat aikuiskoulutukselle kasvavia vaatimuksia. Ammattitaidon päivittäminen ja uudistaminen edellyttää riittäviä aikuiskoulutuspalveluja. Ikäluokkien pienenemisestä johtuva työvoiman tarjonnan väheneminen on voitava kompensoida aikuiskoulutusta lisäämällä.

Kehittämissuunnitelmassa käsitellään laajasti koulutuksen kehittämiseen liittyviä toimia koulutusasteittain. SAK toivoo, että jatkovalmistelussa huomiota kiinnitettäisiin vielä enemmän koulutusasteitten väliseen yhteistyöhön. Tämä voisi osaltaan myös tukea suunnitelman tavoitteita koulutuksen tehokkuuden lisäämiseksi. Toisaalta toisen asteen ja korkea-asteen yhteistyö alojen yhteisten osaamisalueiden osalta palvelisi myös muuttuvien työelämän organisaatioiden tarpeita.

Suunnitelmassa on esitetty lukuisia koulutuksen laatua ja toimivuutta parantavia tavoitteita, mutta ei lainkaan puututtu tulevaan resurssikehitykseen muutoin kuin säilyttämällä opetushallinnon resurssitaso opiskelijamäärän pienenemisestä huolimatta. Tämä on tärkeä linjaus sinällään mutta koko opetushallinnon budjettikehyksessä varsin yleinen. SAK pitääkin tarpeellisena korostaa esi- ja perusopetuksen sekä koulujen iltapäivätoiminnan kasvavia tarpeita. Samoin toisen asteen ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja tulisi nostaa opetuksen lisäämiseksi ja oppilaan ohjauksen parantamiseksi.

Toimintaympäristössä tapahtuu suuria muutoksia

Suunnitelmassa on varsin laajasti kuvattu muuttuvia ympäristöjä. SAK pitää tulevaa väestörakenteen muutosta ongelmallisena, mutta korostaa, että työvoiman kysynnässä tapahtuvat muutokset ovat volyyymiltaan ja nopeudeltaan moninkertaisia väestörakenteen muutoksiin verrattuna. Ulkomaisen työvoiman tarve-ennuste lienee tarpeeton tässä asiakirjassa. Sen sijaan tulisi eritellä maahanmuuttajalasten osuutta koulutettavista.

Koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta tarvitaan

SAK on pettynyt opetusministeriön varsin niukkoihin näkemyksiin ja odotuksiin koulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksen kehittämisessä. Työelämän nopeasti muuttuvissa tilanteissa tarvitaan yhä tiiviimpää koulutuksen ja työelämän yhteistyötä. Suomen elinkeino- ja ammattirakenteen rajut muutokset tulevina vuosina asettavat myös koulutusjärjestelmälle uusia vaatimuksia.

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

Tulopoliittinen sopimus vuosille 2003 ja 2004 sisältää ammatillisen osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä koskevan laajan liiteosan. Yhtenä konkreettisenä toimenpiteenä koulutuksen ja työelämän yhteistyön tehostamisessa työmarkkinakeskusjärjestöt ovat uudistaneet valtiovallalle esityksensä koulutus- ja osaamisneuvoston perustamisesta. Neuvoston tehtävänä olisi luoda kokonaiskuva ja edistää koulutuksen kehittämistä yksilöiden, yritysten, työyhteisöjen ja koko yhteiskunnan muuttuvien työvoima- ja osaamistarpeiden mukaisesti.

Työelämän muutoksien ennakkoinnissa alakohtaisilla koulutustoimikunnilla on keskeinen rooli. Toimikuntien työskentelyedellytyksiä mm tutkimustoiminnan suuntaamisessa ja arvioinnissa on vahvistettava. Näin ne voivat todella toimia uuden tiedon tuottajina alakohtaisten koulutustarpeiden muutoksissa.

Kehittämissuunnitelmaluonnoksen mukaan aikuisten näyttötutkintojärjestelmä tulee entisestään laajentumaan ja sen asema keskeisenä työelämän ammattiosaamista uudistavana koulutusmuotona tulee vahvistumaan. Tutkintojärjestelmän toimivuuden parantamiseksi tutkintotoimikuntien toimintaedellytykset on turvattava asiaa pohtineen työryhmän ehdotusten pohjalta. Tutkintotoimikuntien jäsenten ansionmenetyksen korvaavista palkkioista on säädettävä erikseen.

Työntekijät ovat myös koulutuksen kehittäjiä

Koulutuksen ja työelämän välinen vuorovaikutus on viime vuosina lisääntynyt. Yksi syy tähän on ollut työpaikalla tapahtuvan oppimisen merkittävä lisääminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Samaan aikaan aikuisten näyttötutkintojärjestelmä on laajentunut voimakkaasti. Myös työhallinnon toimien kautta työpaikoilla on yhä enemmän erilaisia oppijoita.

SAK pitää tärkeänä, että tämä näkökulma huomioidaan työpaikkaohjaajien koulutuksessa nykyistä paremmin. Työpaikoilla tapahtuvan oppimisen tueksi tarvitaan työpaikan tarpeista ja lähtökohdista lähtevää ohjaajakoulutusta, joka tarkastelee työssä oppimista laaja-alaisesti. SAK esittää, että kehittämiskaudella käynnistetään laaja-alaisen työpaikkaohjaajakoulutuksen pilottikokeilu.

SAK esittää, että seuraavalla kehittämiskaudella työpaikkaohjaajakoulutusta painotetaan siten, että vuodesta 2007 kaikilla näyttötutkintojen perusteiden mukaisesti työpaikkakoulutusta järjestävillä työpaikoilla on oltava koulutettu työpaikkaohjaaja/näyttöjen vastaanottaja.

Koulutuspalvelut on oltava kaikkien saavutettavissa

SAK pitää tarkoituksenmukaisena työmarkkinoiden tulevien vuosien tarpeiden kannalta kehittämissuunnitelman tavoitteita tutkintojen suorittamisaikojen lyhentämistä korkea-asteella, koulutuksen läpäisyasteen nostamista,

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

päällekkäis koulutuksen vähentämistä sekä jatko-opintojen aloittamisen nopeuttamista. Suunnitelman tavoitteet ovat erittäin kunnianhimoisia ja SAK pitää tärkeänä käytännön toimien jatkovalmistelua tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kehittämissuunnitelman yksi keskeinen linjaus on turvata ammatillista väylää tulevien mahdollisuus jatko-opintoihin korkea-asteella. SAK tukee tätä linjausta. Kehittämissuunnitelmassa esitetään myös, että vuonna 2008 opintonsa korkea-asteella aloittavista 55 prosenttia olisi samana vuonna toisen asteen koulutuksen päättäneitä.

SAK pitää ongelmallisena tavoitteen asettamista siten, että se koskisi koko toista astetta. On muistettava, että tavoitteena tässä on ylioppilastutkinnon suorittaneiden nopeampi siirtyminen ammatillisiin jatko-opintoihin. Toisen asteen ammatillisen perustutkinnon suorittaneet sen sijaan ovat suorittaneet työmarkkinoiden tarpeisiin perustuvan ammatillisen tutkinnon, ja olisi perusteltua että he ensisijaisesti hakeutuisivat työmarkkinoille ja vasta joitakin vuosia ammatissa toimittuaan suuntautuisivat jatko-opintoihin.

SAK esittää, että tältä osin kehittämissuunnitelman ehdotuksia vielä täsmennetään siten, että ammatillista väylää etenevien jatko-opintomahdollisuuksien turvaamiseksi määritellään osa korkea-asteen aloituspaikoista varattavaksi ammatillisen perustutkinnon suorittaneille.

Mitoituksen ongelmallisuus

Kehittämissuunnitelmassa esitetään vähennettäväksi nuorten ammatillista peruskoulutusta lähinnä siksi, että joillakin aloilla koulutuksen lisäykset olisivat niin suuria, ettei nuorten koulutuskysyntä mitenkään riitä täyttämään aloittajataavoitteita. SAK olisi toivonut, että opetusministeriö olisi suunnitelmassa kiinnittänyt enemmän huomiota siihen, millä eri toimilla vetovoimaa näillä aloilla voitaisiin lisätä. Lisäksi pidämme ongelmallisena, että joillakin aloilla aloituspaikkoja ei vähennetä työvoiman tarve-ennusteita vastaavasti.

Koulutustakuu kaipaa vielä selkeyttämistä

SAK esittää vielä täsmennettäväksi koulutustakuuta koskevaa kohtaa. Näkemyksemme mukaan koulutustakuun keskeinen osa on selkeyttää viranomaisten työskentelyä samana vuonna peruskoulun suorittaneiden, vailla jatkokoulutuspaikkaa olevien nuorten osalta.

SAK esittää, että kaikille peruskoulun suorittaneille tarjotaan koulutuspaikka toisen asteen koulutuksessa tai peruskoulun lisäopetuksessa. Vailla toisen asteen koulutusta oleville koulutukseen ja harjoitteluun ohjaaminen on aina ensisijainen vaihtoehto työttömyydelle. Näiden nuorten aktivointivastuu kuuluisi jatkossa

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

työvoiman palvelukeskuksille. Työvoiman palvelukeskukset toimivat tiiviissä yhteistyössä alueen koulutuksen järjestäjien kanssa. Kunnissa, joissa ei ole palvelukeskusta, on yhteiskuntatakuun toteutumisesta vastaaminen järjestettävä muutoin, esimerkiksi kunnan sosiaali- ja opetustoimen sekä työhallinnon yhteistyöllä. Nuoren kanssa yhdessä tulee tehdä aktivointisuunnitelma. Nuorille tarjotaan lisäopetuksessa monipuoliset mahdollisuudet peruskoulun suorittamisen jälkeisenä vuonna paikata peruskoulun osaamistaan, tutustua työelämään ja/tai eri ammattialoihin. Olennainen osa toimintaa ovat työpajat, jotka tarjoavat nuorille hyvän mahdollisuuden tutustua työelämään ja opiskeluun. Toiminnan tavoitteena on aina tutkintoon johtavan koulutuksen aloittaminen.

SAK korostaa myös, että peruskoulussa on varmistettava riittävät resurssit oppilashuoltoon, opintojen ohjaukseen ja erityisopetukseen. Jo näillä toimilla voidaan vaikuttaa nuoren myöhempään ratkaisuihin.

Opetushallintoa tarvitaan TE-keskusten toiminnassa

SAK pitää perusteltuna, että opetushallinto on osallisena valtion aluehallintoviranomaisen, TE-keskuksen toiminnassa. Opetushallinnolla on tärkeä yhteistyötehtävä TE-keskuksissa edustettuina olevien hallinnon alojen kanssa koulutuksen suuntaamisessa, työllisyyden ylläpitämisessä ja alueellisen kehittämistyön tukemisessa.

Perusrahoitus on turvattava

Oppilaitosten perustamiskustannusten valtionosuusjärjestelmä tulisi uudistaa ja tätä koskeva kannanotto tulee sisällyttää kehittämissuunnitelmaan.

Ammatillisen peruskoulutuksen perusrahoitus pohja on turvattava. Tuloksellisuuteen perustuva rahoitus voidaan ottaa käyttökustannusten osaksi vasta, kun tuloksellisuusrahoituksen mittaristoja on riittävästi kokeiltu käytännössä. SAK ei pidä tarpeellisena käynnistää ammatillisessa peruskoulutuksessa tavoite- ja tulosohjauksen pilottikokeilua, vaan esittää että ammatillisen peruskoulutuksen toimintaa suunnataan tuloksellisuusrahoitusta kehittämällä. Tuloksellisuusrahoituksen mahdollisuuksia pitäisi käyttää nykyistä enemmän alueellisen yhteistyön kehittämiseen.

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusjärjestelmää tulisi kehittää siten, että kone- ja laitehankintoihin suunnattava valtionosuus irrotetaan yksikköhinnoista ja suunnataan erikseen tukemaan alueellisen oppilaitosverkoston kehittämistä.

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

Toisen asteen koulutuksen yhteistyötä on syvennettävä

SAK pitää ongelmallisena kehittämissuunnitelman toisen asteen koulutusta koskevia linjauksia. Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkoja esitetään vähennettäväksi ja samaan aikaan lukiokoulutus suhteessa ammatilliseen koulutukseen paisuu entisestään. Lukion ikäluokkaosuus ei voi kohota ilman, että sillä on haitallisia vaikutuksia lukion opetuksen kehittämiseen ja koulutusjärjestelmän toimintaan. Tästä osoituksena on kehittämissuunnitelman esitys lukioiden erityisopetuksen järjestämisestä. Toisaalta samaan aikaan todetaan ammatillisen koulutuksen jatko-opintovalmiuksien vaativan kehittämistä. SAK katsoo, että Suomessa olisi tarpeen käydä perusteellinen yhteiskunnallinen keskustelu siitä, mihin suuntaan toisen asteen koulutusta kehitetään.

Työmarkkinoiden muutoksessa on ensiarvoisen tärkeää, että työmarkkinoilla siirtyvillä ikäluokilla on elinikäisen oppimisen valmiudet. Tämä tarkoittaa riittävän laajaa yleissivistyksen tasoa, kielitaitoa, oppimaan oppimisen taitoja, tekniikan hallintaa ja sosiaalisia taitoja. Nämä valmiudet on saavutettava jo toisen asteen koulutuksessa. Koko ikäluokalla on oltava todelliset jatko-opintovalmiudet ja tulevaisuuden työmarkkinoilla selviytymisen taidot. Tämä asettaa haasteita erityisesti nuorten ammatilliseen peruskoulutukseen. Ammatillisen peruskoulutuksen uudistunut rakenne ei välttämättä tarjoa riittävästi valmiuksia selviytyä tulevaisuuden työmarkkinoilla.

Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä on kehitettävä niin, että opiskelijoilla on joustavat mahdollisuudet tehdä valintoja toisella asteella. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla on oltava mahdollisuuksia parantaa jatko-opintovalmiuksiaan suorittamalla opintoja lukiossa. Vaikka yhteistyöstä säädetään nyt lain tasolla, on yhteistyön esteenä edelleen monia käytännön kysymyksiä. SAK:n mielestä käsiteltävänä olevaan kehittämissuunnitelmaan tulisi sisällyttää voimakkaampi kannanotto toisen asteen koulutuksen yhteistyön merkittävästä syventämisestä.

Ensi vaiheessa tulisi pyrkiä yhdistämään toisen asteen koulutuksen järjestäjiä siten, että esteet koulutuksen järkevälle tarjonnalle poistuvat. Alueen oppilaitosten on suunniteltava yhteisesti koulutustarjontaansa siten, että erilaisille valinnoille avautuu todellisia mahdollisuuksia. Tämä voisi myös turvata pienten, lukiokoulutusta järjestävien oppilaitosten säilymisen. Yhteinen ylläpitäjä ja oppilasmäärän kasvu lisäisi todellisia mahdollisuuksia valinnaisuuteen ja opetuksen eriyttämiseen.

Toisen asteen koulutuksen päällekkäisyyden välttämiseksi on ammatillista tietä eteneville avattava mahdollisuudet lukio-opintojen suorittamiseen ja jatko-opintoihin korkea-asteella. Lisäksi SAK esitti jo edellä, että ammatillista tietä eteneville tulee turvata jatko-opintomahdollisuudet ammattikorkeakouluissa varaamalla osa ammattikorkeakoulujen aloituspaikoista heille. Tällöin opiskelu ja oppilasvirrat

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

suuntautuisivat jo toisella asteella tasaisemmin sen mukaan aikooko opiskelija jatkaa ammatillisella korkea-asteella vai tiedekorkeakoulussa.

Ammatillisessa koulutuksessa on huomioitava työelämäyhteys

Nuorten näytöt on toteutettava pääsääntöisesti työssäoppimisen yhteydessä. Näyttöjärjestelmän käyttöön otossa on erityisesti huomioitava työelämän rooli. Työelämän edustajien mahdollisuus näyttöuudistukseen perehdyttävään koulutukseen on turvattava suunnitelmakaudella. SAK pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmatyötä kehitetään niin, että keskeiset ammatillisen koulutuksen uudistamiseen liittyneet koulutuspoliittiset tavoitteet toteutuvat myös käytännössä.

Työelämä tietouden osuutta tulee lisätä kiinteässä yhteydessä työhön tutustumiseen, työharjoitteluun, työssä oppimiseen sekä osana työmarkkina- ja yhteiskuntatiedon opetusta kaikilla koulutusasteilla.

Erittäin tärkeää on lisätä ammatillisten opintojen työsuojelutietoutta.

Tuki- ja ohjaustoimille on suuri tarve ammatillisessa koulutuksessa

Lukuvuonna 2000-2001 13,1 % keskeytti toisen asteen ammatilliset opinnot omalla koulutusalallaan ja 11,6 % keskeytti kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen. Keskeyttäminen oli yleisintä ammatillisessa koulutuksessa. Nämä keskeyttämisluvut kertovat, että tukitoimia tarvitsee ammatillisessa koulutuksessa vuosittain reilusti yli 10 000 nuorta. Luku voi olla myös huomattavasti suurempi.

Ammatillisessa koulutuksessa on turvattava opiskelijoille riittävät tuki- ja ohjauspalvelut sekä erityisopetukseen pääsy, jos oppimisvaikeudet sitä edellyttävät.

Kaikkiin ammatillisiin oppilaitoksiin on kehitettävä toimivat ura- ja rekrytointipalvelut. Ura- ja rekrytointipalvelujen tarkoituksena on edistää oppilaitoksessa opiskelevien ja sieltä valmistuvien työllistymistä ja jatkokoulutukseen siirtymistä. Palvelut ovat osa opintojen ohjausta ja siihen sisältyy urasuunnittelun ohjaus koko opiskelupolun ajalta.

Kehittämissuunnitelmassa korostetaan muilla koulutuksen asteilla henkilökohtaistamista, mutta asiaa ei mainita ammatillisen peruskoulutuksen osalta. SAK esittää, että kehittämissuunnitelmaan sisällytetään ehdotus ammatillisen peruskoulutuksen opetuksen henkilökohtaistamisesta OPEMON-työryhmän ehdotusten pohjalta.

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

Työelämäläheistä koulutusta tarvitaan myös korkea-asteella

SAK kannattaa aikuisopiskelun statuksen kehittämistä korkeakouluopinnoissa sekä avoimen korkeakoulun väylän laajentamista. On kuitenkin muistettava, että avoimen korkeakoulun laajentaminen lisää koulutuksen maksullisuutta. SAK korostaa, että avoimen korkeakoulun maksujen on oltava kohtuullisia ja eivätkä maksukäytännöt saisi suuresti vaihdella oppilaitoksittain. Avoimen väylän koulutustarjonta on oltava kaikkien kansalaisten ulottuvilla. SAK esittää, että avoimen korkeakoulun maksukäytäntöjä seurataan kehittämiskaudella valtakunnallisesti.

Kehittämissuunnitelmaluonnoksen mukaan ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojen aloittajapaikkatavoitteet kymmenkertaistuvat lyhyessä ajassa. Kun jatkotutkintokokeilu päättyy vasta vuonna 2005 on aloittajapaikkatavoitteita pidettävä epätarkoituksenmukaisina ja perustutkintojen kehittämistä vaikeuttavina.

Ammattikoulutuksen arvostusta ja ammattikorkeakoulujen profiilia ammatillisen väylän jatko-opintojen järjestäjänä tulee terävöittää säätämällä edellä todetulla tavalla ammatillista väylää eteneville kiintiöt oppilasvalinnassa.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusta tulee lisätä ja avata uusia työelämäläheisiä koulutusväyliä. SAK esittää selvitettäväksi mahdollisuudet suorittaa ammattikorkeakoulututkinto oppisopimusmuotoisesti.

Aikuiskoulutuksen kehittämislinja on oikeansuuntainen

Suunnitelmassa on perustellusti nostettu aikuiskoulutus esille omana kehittämisalueenaan. Kehittämissuunnitelmaluonnos tukee monilta osin parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän linjauksia aikuiskoulutuksen kehittämisestä omana kokonaisuutenaan sen erityispiirteet huomioon ottaen. Tärkeää on myös se, että tasa-arvo eli myös koulutukseen vähemmän osallistuneiden tarpeet, otetaan painokkaammin huomioon kuin ennen.

Työmarkkinoiden tarpeet ja nuorten ikäluokkien kehitys edellyttävät voimakasta panostamista aikuiskoulutukseen lähivuosina. Alueellisesti ja ammatillisesti oikein kohdennetulla ja mitoitettulla aikuiskoulutuksella voidaan merkittävästi vaikuttaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen sekä luoda osaamiseen perustuvaa kilpailukykyä.

Aikuiskoulutuksen keskeisinä kehittämiskohteina tulee olla vähän koulutettujen aseman parantaminen, aikuiskoulutuksen voimavarojen turvaaminen, tehokas oppilaitosverkosto, joka on erikoistunut aikuiskoulutukseen sekä työelämäläheiset ja joustavat toteuttamismallit.

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

Luonnoksessa esitetty aikuiskoulutuksen pitkän aikavälin mitoitustavoite edellyttää merkittävää voimavarojen lisäämistä aikuiskoulutukseen. Kehittämissuunnitelma ei vastaa siihen, millä keinoin tämä toteutetaan.

SAK tukee Noste-ohjelman vahvistamista esitetyn mukaisesti. Mikäli tavoitteita ei riittämättömien resurssien vuoksi kuitenkaan saavuteta määrärajassa, on varauduttava ohjelman keston pidentämiseen, jotta koulutuksen aloittajamäärätavoite, n. 50 000 aikuista, saavutetaan. Noste-ohjelmaa on myös kehitettävä joustavammaksi, mikä edellyttää koulutukseen pääsyn tiukkojen ehtojen tarkistamista mahdollisimman pian.

Luonnoksessa todetaan, että aikuiskoulutuksen järjestäjille osoitetaan mitoitusperusteisiin nähden vakaat ja riittävät toimintaedellytykset. Muotoilu on riittämätön eikä sillä paranneta nykyistä tilannetta. Aikuiskoulutukseen erikoistuneiden oppilaitosten asema tulee turvata lainsäädäntötoimin.

Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän työtä jatkanut PAT 2- työryhmä teki ehdotukset ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluopien uudistamisesta. Uudistaminen tulisi sisällyttää kehittämissuunnitelmaan.

SAK esittää, että aikuiskoulutusta koskevaan osaan sisällytetään tavoite tunnistaa nykyistä paremmin koulutukseen hakeutuvien aikuisten luku-, kirjoitus- ja oppimisvaikeudet. Tähän saakka nämä oppimista vaikeuttavat ongelmat ovat jääneet aikuisten osalta vaille huomiota. Kuitenkin oppimisvaikeudet ovat vaikuttaneet henkilöiden koko työ- ja opiskeluhistoriaan ja muodostavat keskeisen esteen koulutukseen hakeutumiselle.

Näyttötutkintojärjestelmässä on huomioitava laatu

Kehittämissuunnitelmassa tavoitellaan aikuisten näyttötutkintojen lisäämistä, mitä on pidettävä perusteltuna linjauksena aikuisten ammatillisen koulutuksen kehittämisessä. Näyttötutkintojärjestelmä on keskeinen aikuiskoulutuspoliittinen innovaatio, jonka vahvuudet ovat työelämäyhteistyössä sekä aikaisemman osaamisen tunnustamisessa ja tunnistamisessa. Nykyistä selvästi suurempi osa aikuisopiskelijoista tuleekin ohjata näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen ja siten parantaa myös koulutusjärjestelmän tehokkuutta. Näyttötutkintojen määrän lisääntyessä tulee varmistua myös työelämäyhteistyön toimivuudesta sekä valmistavan koulutuksen ja näyttötilaisuuksien laadusta.

YPO/SS, JPJ
JPO/ MLI

30.9.2003

Perustutkintojärjestelmän toimivuuden parantamiseksi tulisi oppilaitosten ja tutkintotoimikuntien yhteistyötä lisätä tavoitteena varmistaa työelämävastaavuuden ohella myös tutkintojen tuottama jatko-opintokelpoisuus.

Suunnittelukauden aikana tulee työpaikkaohjaajien koulutuksen laajuutta lisätä siten, että vuodesta 2007 kaikilla näyttötutkintojen perusteiden mukaisesti työpaikkakoulutusta järjestävillä työpaikoilla on oltava koulutettu työpaikkaohjaaja.

Oppisopimusmuotoisena järjestettävässä ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa tulee poistaa paikkakiintiöt niiltä opiskelijoilta, joilla ei ole tutkintoa tai joiden tutkinto on vanhentunut. Tämä on keskeinen edellytys NOSTE- ohjelman tarkoittaman kohderyhmän opiskelun helpottamiselle oppisopimusmuotoisesti.

Vapaassa sivistystyössä on huomioitava aikuisväestön tarpeet

SAK pitää oikeana kehittää vapaata sivistystyötä demokraattisten arvojen ja aktiivisen kansalaisuuden edistäjänä. Tavoitteet ovat sinänsä oikeansuuntaisia, mutta niissä olisi paremmin otettava huomioon vapaan sivistystyön tehtävä työssä olevan aikuisväestön sivistystarpeiden toteuttajana. Seurantajärjestelmien ohella olisi myös lainsäädäntöä uudistettava toimijoita paremmin kannustavaan suuntaan.

Koulutuksen aikainen toimeentulo on turvattava

Aikuisten opintojen aikainen tuki tulee olla sellainen, että se kannustaa opintoihin ja madaltaa kynnystä päästä osalliseksi opintoihin myös työelämästä käsin. Opintoseteli aikuiskoulutuksen rahoitusmuotona voi olla toimiva ratkaisu vain muita tukia täydentävänä ja erityisille kohderyhmille rajatusti kohdennettuna. Tukia kehitettäessä yleissivistävät aikuisopinnot tulee tasa-arvoisemmin ottaa huomioon ammatillisten opintojen rinnalla.

SAK tukee kehittämissuunnitelman linjausta opintotuen kehittämisestä valmistumista kannustavaan suuntaan. Lisäksi korostamme, että opintotuen uudistamisen keskeinen lähtökohta on oltava toimeentulon turvaaminen toisen asteen opintojen aikana.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry